

LAUSUNTO RUOTSIN YMPÄRISTÖKAAREN 6 LUVUN MUKAISEEN KUULEMISEEN KOSKIEN GRAFIITIN LOUHINTAA VITTANGISSA, KIIRUNAN KUNNASSA

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio haluaa tuoda esiin seuraavat seikat Talga AB:n kuulemisaineistoon grafiitin hyödyntämisestä:

Suunniteltu maanalainen grafiittikaivos sijaitsee Vittangissa Kirunan kunnassa Tornionjoen läheisyydessä kansainvälisellä Tornion-Muonionjoen vesistöalueella, joka on Natura 2000 -kohde sekä Ruotsissa että Suomessa.

Rajajokikomissio arvioi kuulemisaineiston perusteella, että kaivostoiminnasta on mahdollista seurata rajan ylittäviä vaikutuksia. Näin ollen tulisi huomioida mahdollinen tarve kutsua myös suomalaiset tahot kuulemisen piiriin Espoo-sopimuksen mukaisesti. Olennaiset kuulemisaineistot pitäisi käänntää suomen kielelle (rajajokisopimuksen artikkelit 15-22 tulisi huomioida).

Suunniteltu kaivostoiminta on suomalais-ruotsalaisen rajajokisopimuksen maantieteellisen soveltamisalueen sisällä, joten komission tavoitteena on turvata, että yhteisten pinta- ja pohjavesien tilatavoitteet saavutetaan EU:n vesipuitedirektiivin mukaisesti (2.2a rajajokisopimus). Tätä kirjoittaessa tuorein ekologisen tilan arviointi vastaanottavalle vesistölle Tornionjoki on hyvä, eikä tämä saisi direktiivin mukaan laskea.

Toiminta suunnitellaan maanalaisena kaivoksena, joka yleensä tarkoittaa huomattavasti pienempää ympäristöhaittaa kuin avolouhoskaivoksessa. Prosessivedet aiotaan kierrättää prosessissa. Kuulemisaineistossa kuvaillaan, että ylijäävä vesi Nunasvaara Pohjoisesta, Niska Pohjoisesta, sekä Niska Etelästä päästettäisiin Hosiojärveen ja Niskakoskeen. Kyseiset vesistöt valuvat edelleen Tornionjokeen. Kuulemisaineistossa kuvataan kohtuullinen vaikutus pintavesiin (5.2), ensisijaisesti alhaisesti myrkyllisistä aineista kuten sulfaateista, kalsiumista sekä kloridista. Merkittävämmän kuvataan fosforin, uraanin, ja ammoniakityypen ylittävän raja-arvot kyseisille aineille.

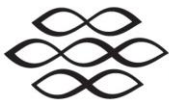
Komissio korostaa, että arvioinnissa tulisi analysoida kokonaisvaltaiset vaikutukset alueella, ottaen laskelmassa huomioon myös toiset kaivokset sekä teolliset hankkeet valuma-alueella. On tärkeää arvioida ympäristövaikutus kokonaisuutena Natura-2000 alueella, joita ovat Tornio- ja Kalixjoet, sekä vaikutukset suojeltaville Natura 2000 -lajeille kuten lohelle ja saukolle.

Yksi rajajokisopimuksen tavoitteista on kalakantojen suojeleminen ja kestävä käyttö (2.2.d). Vesistöt Tornionjoki sekä Vittangijoki, jotka vastaanottaisivat mahdolliset päästöt, ovat tärkeitä kutualueita esim. lohelle.

Komissio katsoo tärkeäksi, että selkeästi raportoidaan, miten päästöt vaikuttaisivat vesistöön, ja että vaikutus ympäristöön minimoidaan, jotta kalat eivät vahingoitu päästöistä.

Kuulemisaineistossa kuvaillaan, että grafiittimineralisoinnit sisältävät sulfidimineraaleja kuten pyriittiä, magneettikiisua ja kuparikiisua. Kun sulfidit vapautetaan ja varastoidaan sivukivikasoissa maan pinnan päällä, on olemassa riski, että aiheutuu happamoitumista, joka sinänsä johtaa useiden metallien mobilisointiin, jolloin niitä saattaa päästä pinta- ja pohjavesiin.

Komissio toteaa, että tämä on asia, jota tulisi hyvin tarkasti tutkia, ja mahdolliset seuraukset happamasta sulfidijätteestä tulisi minimoida.

Kaivostoiminnan jälkikäsittely tulisi perusteellisesti suunnitella, jotta mahdollinen ympäristövaikutus jokivesistön kokonaisuuteen minimoitaisi, varmistaakseen Natura-2000 -jokien Natura-arvojen, sekä muiden arvojen säilymisen.

Ruotsin Geologinen Tutkimus (SGU) on tunnistanut grafiittiesiintymät Nunasvaarassa kansallisesti merkittävänä malmeina (riksintresse mineral). Aines on arvokasta akkuuotannossa esim. sähköajoneuvoihin, joten kyseisellä aineella on suuri merkitys siirtymisessä fossiilittomaan yhteiskuntaan. Alueella on myös muitakin kansallisesti merkittäviä kohteita, kuten poronhoitoalueita, Tornionjoen kansallisesti merkittävät alueet luonnonsuojelulle ja virkistyskäyttöön, Tornionjoen kaupallinen kalastus, sekä Natura-2000 alue. Voi tulla tarpeen arvioida miten kyseisiä valtakunnallisia arvoja voidaan alueella hyödyntää kestäväällä tavalla.

Rajajokikomissio korostaa, että Tornionjoki on paikallisesti, alueellisesti, sekä kansainvälisesti merkittävä suojeltu vesistö, joka on tärkeä ekologiselle monimuotoisuudelle, perinne- ja urheilukalastukselle, virkistykselle ja matkailulle sekä mm. näihin liittyville paikallisille elinkeinoille. Mahdollisuudet Euroopan suurimman luonnontilaisen jokisysteemin kestäväälle käytölle tulee turvata niin nykyisille kuin tuleville sukupolville soveltaen varovaisuusperiaatetta vesistöalueella eri toimintojen ja hankkeiden suunnittelu- vaikutusarviointi ja lupamenettelyissä.

Johan Antti
puheenjohtaja

Timo Jokelainen
varapuheenjohtaja

Simja Lempinen
sihteeri

TIEDOKSI
Lapin ELY-keskus
Norrbottnen Läninhallitus
Luonnonsuojeluvirasto
Ympäristöministeriö